

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága dr. Tomasovszky Csilla ügyvéd által képviselt felperes dr. Hadfi János ügyvéd által képviselt alperes ellen öröklési szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt a Szegedi Városi Bíróságon 37.P.21.318/2007. számon megindított, majd a Csongrád Megyei Bíróság 2008. június 23. napján meghozott 4.Pf.21.327/2008/2. számú jogerős ítéletével befejezett perében, a másodfokú határozat ellen a felperes részéről 22. sorszám alatt benyújtott felülvizsgálati kérelem folytán meghozta az alábbi

i t é l e t e t :

A Legfelsőbb Bíróság a Csongrád Megyei Bíróság 4.Pf.21.327/2008/2. számú jogerős ítéletét hatályában fenntartja.

Kötelezi a felperest, hogy - 15 nap alatt - fizessen meg az alperesnek 50.000 (Ötvenezer) forint felülvizsgálati eljárási költséget.

Ez ellen az ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

I n d o k o l á s :

A felperes keresetében ... örökhagyó és az alperes között 2001. március 21. napján létrejött öröklési szerződés érvénytelenségének megállapítását kérte [Ptk. 207. § (4) bekezdés)] ezért a hagyatékot a felperesnek mint törvényes örökösnek kérte átadni. Hivatkozása szerint az örökhagyó tartásra nem szorult, az alperes tényleges tartás jellegű szolgáltatást nem nyújtott a részére, csekély összegű jövedelmére tekintettel erre valós lehetősége nem is volt.

Az alperes érdemi ellenkérelme a kereset elutasítására irányult, védekezése szerint a szerződésben vállalt tartást részben pénzben, részben természetben nyújtotta az örökhagyó részére.

Az elsőfokú bíróság ítéletével megállapította, hogy az alperes és néhai ... között ... 2001. március 21. napján kötött öröklési szerződés érvénytelen. Megállapította, hogy a felperes mint

törvényes örökös a tételesen felsorolt hagyatéki vagyon tulajdonjogát megszerezte.

Az elsőfokú bíróság az alábbi - a jogvita elbírálása szempontjából jelentős - tényeket állapította meg.

A felperes édesapja ... - a továbbiakban: örökhagyó - és az alperes édesanyja között élettársi kapcsolat állt fenn. Az örökhagyó és az alperes között ... 2001. március 21-én öröklési szerződés jött létre, amelyben az alperes arra vállalt kötelezettséget, hogy az örökhagyót élete végéig eltartja, igény szerint ellátja élelemmel, fűtéssel, világítással, mosással, vasalással, lakását tisztántartja, betegsége esetén ápolja, gyógyíttatja, halálakor pedig vallásának megfelelően eltemetteti. A tartást az örökhagyó szerződéskötéskori lakásán volt köteles teljesíteni azzal, hogy az örökhagyó a nyugdíjával szabadon rendelkezhetett. A tartás havi ellenértékét nem jelölték meg. Az örökhagyó e tartás fejében a ... hrsz-ú - ... szám alatti ingatlanon fennálló 1/2 tulajdoni illetőségét, ingóságait, továbbá készpénzvagyont és követeléseit ruházta át az alperesre. Az ingatlanra elidegenítési és terhelési tilalom került bejegyzésre. Az alperes munkaviszonyának megszűnését - 2001. január - követően egy évig munkanélküli volt, majd rokkantnyugdíjasként havi 27.388 forint nyugellátásban részesült, amelynek összege 2006. évre 36.479 forinttra emelkedett. 2005. szeptemberéig élettársi kapcsolatban élt. Az élettársával közösen végzett idénymunkából származó jövedelmére vonatkozó adat nem ismert. Az örökhagyó 2002. évben havi 46.827 forint nyugellátással rendelkezett, amely 2006. évre 65.829 forinttra emelkedett. Az alperes az örökhagyónál a házkörüli munkálatokat végezte el, és segített a bevásárlásban. A szerződéskötés időpontjában az örökhagyó jó egészségi állapotban volt, szoros ápolásra nem szorult, egészségi állapota csupán élete utolsó félévében romlott meg, halálát megelőzően két héttel kórházba került, 2002. április 24. napján elhunyt. A közjegyző az 5317.Kjő.287/2006/6/1. számú ideiglenes hagyatékátadó végzésével az örökhagyó hagyatékát ideiglenes hatállyal az alperesnek adta át szerződéses öröklés jogcímén.

Az elsőfokú bíróság indokolásának jogi okfejtése szerint pusztá gondozás, illetve gondviselés ellenében öröklési szerződés érvényesen nem köthető. Az ítélezési gyakorlatban ismert részleges tartás abban az esetben valósul meg, ha az öröklési szerződés gondozási, ápolási eleme jelentősebb, mint a szerződéses örökös saját jövedelméből - vagyonából - való tartás. Abban az esetben, ha ez utóbbi elem teljesen hiányzik, azaz a szerződéses örökös kizárólag az örökhagyó vagyonából tartja el az örökhagyót, az öröklési szerződés nem felel meg a Ptk. 655. § (1) bekezdésében foglaltaknak és az a Ptk. 207. § (4) bekezdése értelmében mint színlelt szerződés érvénytelen, míg a színlelt szerződéssel leplezett halál esetére szóló gondozási szerződés a Ptk. 200. § (2)

bekezdésébe ütközik, és ez okból ugyancsak érvénytelen. A lefolytatott bizonyítási eljárás eredményeként arra a következtetésre jutott - figyelemmel az alperes által igazolt vagyoni és jövedelmi viszonyaira is -, hogy az alperes nem rendelkezett olyan anyagiakkal, amely alkalmas lett volna az örökhagyó eltartására, a szerződésben foglalt kötelezettségének egyébként sem tett eleget. A bizonyítékokat mérlegelve megállapította, hogy a felek szándéka gondozási jellegű szolgáltatásra irányult, ezért a szerződés - a Ptk. 655. § (1) bekezdésében foglalt feltételek hiányában - érvénytelen. Ebből következően az örökhagyó hagyatéka a felperest törvényes öröklés jogcímén megilleti, azon a felperes tulajdonjogot szerzett.

Az alperes által benyújtott fellebbezés folytán eljáró másodfokú bíróság ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta, a keresetet elutasította.

Az elsőfokú bíróságtól eltérő jogi álláspontot foglalt el. A lefolytatott bizonyítási eljárás adatait felülmérlegelve arra a következtetésre jutott, hogy az örökhagyó akarata egyrészt arra irányult, hogy az alperes őt a szerződés szerint és igényeinek megfelelő tartásban részesítse, másrészt ennek ellenében halála esetére az alperest vagyoni juttatásban kívánta részesíteni. Önmagában az a körülmény, hogy a természetbeni tartás nagyobb hangsúlyt kap a pénzbeli tartással szemben, nem eredményezi az öröklési szerződés érvénytelenségét, színlelt voltának megállapíthatóságát. Utalt arra, hogy az örökhagyó és az alperes közötti rokon kapcsolat hiányában az alperes által végzett tartási jellegű szolgáltatások nem értékelhetők a családi kapcsolaton alapuló tartás körében, így a felperes erre vonatkozó hivatkozását - miszerint az alperes által nyújtott szolgáltatás a közeli hozzátartozók közötti szokásos mértéket nem haladta meg - nem találta alaposnak. Az a körülmény pedig, hogy az alperes nem biztosított az örökhagyó részére teljeskörű tartást - amit az örökhagyó nem is igényelt - nem adhat alapot az öröklési szerződés érvénytelenségének megállapítására, az esetleges szerződésszegés következményeként a szerződés megszüntetésének van helye, amely iránt az örökhagyó terjeszthetett volna elő kereseti kérelmet.

A jogerős ítélet ellen a felperes élt felülvizsgálati kérelemmel, amelyben annak hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyását kérte. Részletesen kifejtett indokai szerint a jogerős ítélet sérti a Ptk. 655. § (1) bekezdésében foglaltakat, a bizonyítékok okszerűtlen mérlegelésével megállapított tényállásra alapított döntés téves.

Az alperes felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályban való fenntartására irányult.

A felülvizsgálati kérelem nem alapos.

A Pp. 270. § (2) bekezdése és a 275. § (3) bekezdése együttes értelmezéséből következően az eredményes felülvizsgálat alapja az anyagi jogi jogszabálysértés vagy az ügy érdemi elbírálására lényeges kihatással bíró eljárási jogszabálysértés megvalósulása.

A Legfelsőbb Bíróságnak abban a kérdésben kellett állástfoglalnia, hogy a másodfokú bíróság a jogszabályok értelmezésével helyesen jutott-e arra a következtetésre, hogy az örökhagyó és az alperes közötti öröklési szerződés érvényesen létrejött.

A Pp. 275. § (1) bekezdése értelmében a felülvizsgálati eljárásban nincs helye felülmérlegelésnek, a bizonyítékok ismételt egybevetésének és értékelésének. Eljárási szabálysértést a bizonyítékok kirívóan okszerűtlen vagy a logika szabályaival ellentétes mérlegelése alapozhat meg.

Az adott ügyben a másodfokú bíróság döntését - a jogvita elbírálása szempontjából jelentős tényeket és körülményeket értékelve - kellően megindokolta, a bizonyítékokat okszerűen értékelte [Pp. 206. § (1) bekezdés, Pp. 221. § (1) bekezdés].

A Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati kérelemben írtak kapcsán a jogerős ítélet helyes indokain túlmenően az alábbiaknak tulajdonít jelentőséget:

A per adatai nem igazolták a felperes állítását, amely szerint saját jövedelméből egyáltalán nem járult hozzá az örökhagyó tartásához, részére csupán gondozást biztosított és az a segítségnyújtás, amit az édesanyjának és így szükségszerűen a vele együtt élő élettársnak nyújtott, nem értékelhető tartási, gondozási szolgáltatásként.

Kétségtelen, hogy a Legfelsőbb Bíróság következetes ítélkezési gyakorlata szerint a pusztá gondozás, gondviselés ellenében öröklési szerződés érvényesen nem köthető, ez a Ptk. 655. §-ának a jogintézmény céljával szembenálló, kiterjesztő értelmezése lenne. Ugyanakkor tény, hogy a bírói gyakorlat ismeri a részleges tartás fogalmát, amelyben a gondozási elemek dominálnak ugyan, de nem hiányzik teljesen a tartás anyagi fedezetének biztosítása, vagyis a szerződéses örökös saját jövedelméből, illetve vagyonából történő tartás. A felperes az eljárás során a Pp. 164. § (1) bekezdésében foglalt bizonyítási kötelezettsége ellenére nem bizonyította az alperesi állítás ellenkezőjét, vagyis azt, hogy az adott esetben a szerződéskötéskor teljes mértékben hiányzott az alperes részéről a tartás anyagi fedezetének biztosítása. A peradatok értékelése eredményeként kétséget kizáróan nem volt megállapítható, hogy az alperes kizárólag az örökhagyó vagyonából tett eleget tartási, gondozási kötelezettségének. Önmagában az a körülmény, hogy az örökhagyó rokkantnyugellátásban részesült, nem teszi érvénytelenné

az öröklési szerződést. Ügydöntő jelentősége annak van, hogy a szerződő feleknek mi volt a szerződéskötéskori akarata, szándéka. A szerződésnek azon szövegezése, hogy a tartási szolgáltatást az örökhagyó igényei szerint állapították meg a szerződő felek, még nem alkalmas az öröklési szerződés színlelt voltának megállapítására. Az öröklési szerződések esetében is érvényesül a Ptk. 200. § (1) bekezdése szerinti szerződéses szabadság elve. A per adatai nincsenek ellentétben az alperes nyilatkozatával, mely szerint az örökhagyó jövedelméhez képest viszonylag csekélyebb saját jövedelméből is képes volt az örökhagyó tartását teljesíteni. Az adott esetben a szerződésnek a személyes tartás, gondoskodás jelentősebb eleme volt az eltartó saját vagyonából való tartásnál. Ugyanakkor mindebből kétséget kizáróan nem vonható le olyan következtetés, hogy az örökhagyó legalább részbeni eltartására az alperesnek valós lehetősége ne lett volna és a szerződés megkötésekor már előre láthatóan sem lehetett.

A kifejtettek alapján a Legfelsőbb Bíróság a másodfokú bíróság ítéletét - jogszabálysértés hiányában - a Pp. 275. § (3) bekezdésében foglaltak alkalmazásával hatályában fenntartotta.

Az eredménytelen felülvizsgálati kérelmet előterjesztő felperes a Pp. 270. § (1) bekezdése szerint alkalmazott Pp. 78. § (1) bekezdése alapján köteles megfizetni az alperesnek a felülvizsgálati eljárással felmerült - a jogi képviselő munkadíjából álló - költségét.

A Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati kérelmet a Pp. 274. § (1) bekezdése alapján tárgyaláson kívül bírálta el.

Budapest, 2009. május 6.

Dr. Orosz Árpád sk. a tanács elnöke, Dr. Csentericsné Dr. Ágh Bíró
Ágnes sk. előadó bíró, Dr. Szabó Julia sk. bíró

K.Gyné

A kiadmány hitelével:

bírósági tisztviselő